

זהו הגבול המכריד בין הונג-קונג וסין: נחל קסן שאפשר לטברו בלי ביקורת, באוכז הנחל: סידה העומדת לחצותו

מיוול מיסך הבמבוק

זוג התקדם לאיטו לאורך דרך הירוקה עפר. שניהם היו לבושים בבגדי האכזריים השחורים וכל אחד מהם נשא שני סלים תלויים על מוט במבוק דק. מדי פעם חלף על פניהם רוכב-אופניים, או עגלה רתומה לצמד שחורים. בסך הכל: מחזה שלוו ורוגע, בלב אזור הקלאי מנומנם. הדרך הסתיימה על שפת נחל קסן. שהתפתל בשדות. הנוג פנה למעגן זעיר, בו עגנו כמה סירות. תמורת פרוטות אחדות היה בעל הסירות מוכן להעבירם אל הגדה השנייה. הם שילמו את הפרוטות, העמיסו את סליהם ואת עצמם על הסירה הקטנה וכעבור שתי דקות עמדו על הגדה שמנגד. שם אספו את מיטלטליהם, יישרו את בגדיהם והמשיכו בדרכם, אל הכפר הסמוך.

בצורה רגועה ובלתי-דרמטית זו עברו השניים את מסך הבמבוק, מן העולם ה"חופשי" אל סין הקומוניסטית.

המקום: לוק מא צ'ונג, על הגבול בין מושבת הכתר הונג-קונג לבין מחוז קאנג טון של סין העממית. עמדתי על גבעה נטושה אורנים, במרחק עשרה מטרים בלבד מן המעברה. לידו עמד סמל משטרת הונג-קונג מתחנת המשטרה הסמוכה. "אין שום ביקורת?" שאלתי, "כל אחד יכול ללכת ולבוא כרצונו?"

הסמל חייך. "כן, למה לא? אלה בסך הכל איכרים מן הכפר השכן. הם באים למכור או לקנות משהו בשוק שלנו. למה לא?"

האם אין כאלה העוברים את הגבול להונג-קונג ואינם חוזרים יותר למולדתם? "כן, אבל לא הרבה. פעם היו באים מאות אלפים. עכשיו כבר פחות. בראש השנה הם עבדו אפילו כמה חיילים סיניים. הם

נסעו עד מרכז העיר הונג-קונג לבלות קצת. למי זה הפריע?"

"האם גם אני יכול לעבור לצד השני בלי בעיות?" שאלתי.

"לא, לא. בשביל זרים יש מקום אחר למעבר, עם שוטרים וחיילים ובדיקת דרכונים. שם יש גבול רשמי. כאן — אין גבול. רק הנחל הקסן הזה."

הקשר ההדוק הזה בין האי הונג-קונג לבין סין העממית ניכר כמעט בכל מקום. בקבוקי היין המעוגלים, המוגשים במסעדות הסיניות הנפלאות של הונג-קונג, נושאים עליהם את כתובת היקב שלהם: טיינטסין שבסין העממית. המשי, שממנו תופרים הייטי הונג-קונג שמלה מהודרת תוך שלוש

קומוניסטית מתקשה לקנות סחורות מסוימות מארצות מערביות, היא עושה זאת בהונג-קונג. בלי כל בעיות. עליה רק לשלם, ולהעמיס.

מלבד המזון שהיא שולחת (65% מתצרוכת המזון של הונג-קונג) תורמת סין העממית את המיצרך החשוב ביותר לקירור מה של המושבה הבריטית: מים. צינור של שישה צול מוביל מים, על פני קרוב למאה קילומטרים, אל המושבה הבריטית. מעל כל ברו שראיתי, היה תלוי שלט שהודיע: "מים בין השעות 10:30-4:30 בבוקר, 8:30-12:00 בערב." לולא הצינור הסיני, אי-אפשר היה להבטיח לשלושת מיליוני התושבים, בחודשי היובש של השנה, יותר משעתיים מים

מאת

שלום כהן

הונג-קונג

ליום. בעוד חודש, יתחילו גשמי המונסונים, יתמלאו המאגרים — אך לא במידה מספקת לכל חודשי השנה.

"הקומוניסטים הציעו לספק את המים חיים", הסביר לי בעל-מסעדה סיני, "אבל הממשלה האנגלית סירבה. היא הודיעה שהיא רוצה לשלם עבור המים, כדי שהתעמולה הקומוניסטית לא תוכל לנצל את המתנה הזאת." וגם, מן הסתם, כדי שלא תהיה לסין העממית חזקה כלשהי במושבה.

אופיום להמונים

את היחסים עם סין העממית מסמל רחוב קסן בהונג-קונג. זהו רחוב הרחוב עם נתיני, הרחוב הראשי במושבה. כאן מתחיל גבול השטחים החדשים. מבחינה חיצונית אין שום הבדל בין חלק אחר של הרחוב לחלקו השני. שורת ה"חניות" מתמשכת, קו החשמליות אינו נפסק, אנשים עוברים ושבים בורם שוטף. אולם כאן, בעוד 35 שנים, יעמוד גבול סין העממית. כי באותו מועד יפוג תוקף חוזה ההחכרה, שנחתם בין בריטניה הגדולה לבין ממשלת סין ב-1898.

כאשר התיישבו האנגלים לראשונה ב"הונג-קונג", לפני כ-130 שנה, ביקשו רק בסיס שממנו יוכלו לנהל את סחרם עם סין. הם קנו בעיקר תה ומשי, מכרו אופיום להמונים. סחר האופיום הגיע לממדים כאלה, שממשלת סין הקיסרית התרימה את מלאי הסם שהיה מונח במחסני הסוחרים הבריטיים בעיר קאנטון, ואף גירשה את הסוחרים מאדמתה. בתגובה המקובלת של אותם הימים, שלחו האנגלים שתי אוניות מלחמה ו-3000 חיילים, שכבשו חלק ניכר מחופה הדרומי של סין. לבסוף נחתם חוזה בין השתיים, שלפיו הועבר האי הונג-קונג לשלטון הבריטיים, כדי שיהלו ממנו בלא מפרע את סחרם.

אבל שוב נמצאה אמתלה למלחמה, ושוב פלשו חיילים אנגליים לסין. הפעם, במחיר הפסקת-האש, שילמו הסינים תוספת קילורטרים מרובעים של אדמה: חצי-האי קאו-לוך, מול האי הונג-קונג. ב-1898 קיבלו האנגלים נתח נוסף, הפעם רק בהחכרה, ל

99 שנה. היו אלה השטחים החדשים. מה יהיה כאשר תסתיים ההחכרה? האם תוארך, או שמא יעתיקו הסינים את גבולם עד ללב האזור המסחרי של הונג-קונג? בעצם, מי אומר שלא ידרוש, מהאנגלים מחר או בעוד שנה, לפנות את כל המושבה, 99% מתושביה הינם סיניים?

קנה, קנה, קנה

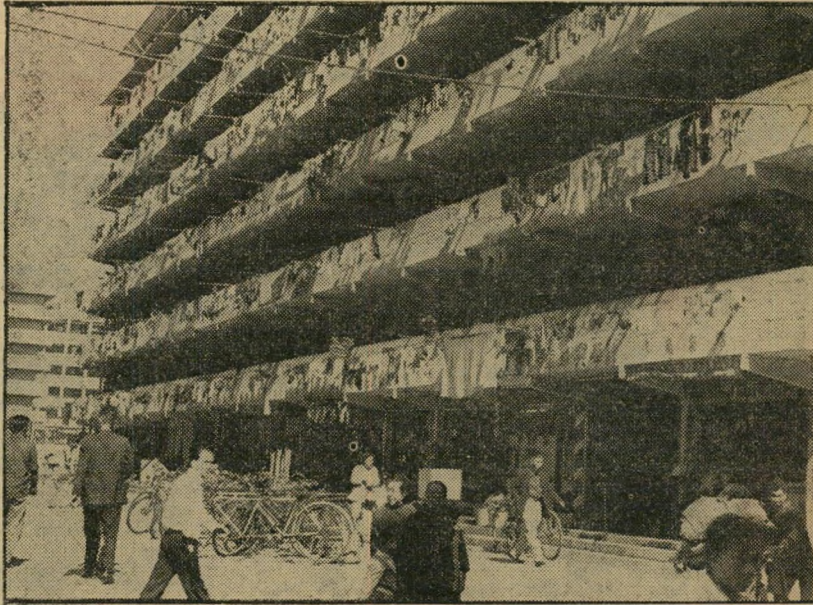
אם מישתחו חושב על הבעיה הזאת בהונג-קונג, אין הוא מניח לה להטרידו. כי כולם עסוקים מעל לראש בהונג-קונג. הפועלים עובדים בקדחתנות — חלקם בתנאי-יצול נוראים — בבתי-המלאכה ה"קטנים" או בבתי-החרושת הגדולים, שהוקמו שם בשנים האחרונות. המפעלים עובדים כולם 24 שעות ביממה, במשמרות של שמונה או 12 שעות. השכר: מספיק ב"קושי למחיה.

רבות פועלים אחרים מועסקים במיכרות הברזל של חברה יפאנית גדולה. הם גרים בכפר מיוחד משלהם, תנאייהם טובים יותר מתנאי הפועל הממוצע. ואילו אלפים רבים אחרים מועסקים בעבודות ציבוריות מסוג מסויים: כיבוש אדמה מן הים. אפשר לראות מכונות ופועלים מעתיקים הרים שלמים ושופכים אותם לים. כך הם מגדילים מדי יום את שטח המושבה, על חשבון הים. האדמה ה"נכבשת" בצורה זו עוברת לבעלות הממשלה, וזו מחכירה אותה בעיקר לפיתוח אזורים תעשייתיים. יש רק תלונה אחת נגד פועלות זאת: אישים שבנו וילה על חוף הים, מגלים לפתע שהים התרחק בכמה מאות מטרים, ושבינם לבין המים מפרידים עתה כמה עשרות בתי-חרושת מכווערים.

אבל עיקר הונה ותפארתה של הונג-קונג הוא המסחר. את הכל אפשר לקנות בה, החל בטראנסיסטור יפאני ובקאמיואר רוסקי, וכלה במפעלי-פלדה אנגלי ובגבינה הולנדית. והמיוחד במסחר זה, הוא שרוב הסחורות האלה נמכרות בזול יותר מאשר בארץ ייצורן. כי אין בהונג-קונג שום מכס או מסים על סחורות. זהו גן-עדן של קונים. אתה רוצה חליפה מצמר אנגלי משובה, לפי מידה? בבקשה: 30 דולר. אפילו פחות, אם אתה יודע לעמוד על המקל. היכנס בבוקר למידה ראשונה, תהב את החליפה הגמורה בו בלילה.

קאדילאק? בבקשה, יותר זול מאשר ב"אמריקה. כי שם מטילים עליו מס-קניה וכאן אתה מקבל במחיר בית-החרושת. מטריה? ראדי? מצלמה? חולצות? אתה יכול לחסוך 10, 15, 1000 לירות בהשואה למחירים בארץ. קנה, קנה, קנה. קנה ו"חסוך — עד שאתה פושט את הרגל מרוב חסכוניות. וכשאתה כבר גמור, ואינך יכול להרשות לעצמך להביט יותר על חלון-ראחה נוסף, צא לראות את הנוף של הונג-קונג, של קאולון ושל השטחים החדשים. זהו אחד הנופים הפראיים והנפלאים ביותר על פני כדור הארץ. והוא אינו עולה לך בכסף. זה הדבר היחיד שאין קונים ומוכרים בהונג-קונג. נותנים לך אותו חינם.

* המס היחיד: מס-הכנסה שאינו עולה על 12%.

המוני הפלמיים

אשר ברחו בשנים קודמות מסין העממית, שוכנו וסוקמו על-ידי שלטונות הונג-קונג. זהו בית-פלמיים טיפוסי בקאולון, אחד מעשרות בתים בשיכון אחד. בכל בית: כאלפיים דיירים.